

Gezegelimiz Tehdit Altında!

18. yüzyıl sanayi devrimi ve endüstriyel insan faaliyetleri sonucu çevreye ilk zararları vermeye başladık. Büyüme ile birlikte gezegenimizin tüm ekolojik dengesini alt üst etmeyi başardık. Dünyanın en zengin habitatlarının ve doğadaki birçok türdeki canlıların yok olmasına neden olduk.

İnsanlık tarihinde görülmemiş tahribatları bizzat insan faktörü oluştururken, iklim krizini de önleyebilecek son nesil yine bizleriz!

Peki, bizler tüm bu gıdışata "dur" diyebilecek miyiz?

Küresel ısınma etkilerini göstermiş olsa da tam manasıyla müdahale edilemeyecek noktaya henüz gelmedi. Kuzey kutbu ve Antarktika dev buz kütlelerinin koparak ayrılması ve erimesi güneş enerjisinin uzaya yansıyan kısmının azalmasına dolayısıyla da sıcaklığın daha fazla artmasına neden olmaktadır. İklim değişikliği Amazon ve diğer yağmur ormanlarını yok ederek, atmosferdeki karbondioksitin ortadan kalkmasının temel yollarından birini devre dışı bırakabilir. Bununla birlikte deniz sıcaklığının yükselmesi de büyük ölçüde karbondioksit salınımını tetikleyebilir. Her iki olayda da sera etkisini artıracak ve böylece küresel ısınmayı daha da körükleyecektir. Bu iki etki de 250 santigrat derecede kavurucu sıcaklık ve sülfürik asit yağmurlarını beraberinde getirebilir.

Dünyadaki birincil enerji üretiminin de yaklaşık yüzde 80'ini fosil yakıt diye adlandırdığımız petrol, kömür ve gaz karşılamaktadır. Fosil yakıtların kullanılmasıyla da ortaya çıkan sera gazları iklim değişikliğinin baş sebebi olmaktadır. Bilim insanları, iklim değişikliğinin yıkıcı etkilerinden korunmak için sera gazı emisyonlarının azaltılması ve sıcaklık artışının 1,5 °C sınırının altında tutulması konusunda uyarılarda bulunuyorlar.

Eğer politikalarla bunu sağlayamaz ve bu gıdışata dur diyemeysek buzdağının görünmeyen etkilerini çok yakında daha yoğun görmeye başlayacağız. Biyolojik çeşitlilik yok olacak, tatlı suya ve gıdaya erişimde büyük sıkıntılar yaşanırken salgın hastalıkların da önü alınamayacak. Aşırı hava olayları nedeniyle afetler, can ve mal kayıpları artacak. Kuraklık nedeniyle tarımsal üretimin de azalmasıyla kıtlık yaşanacak. Dünyadaki 410 milyon insan şiddetli kuraklığa maruz kalırken, 49 milyon insanın ise yaşam alanları deniz seviyelerinin artışından etkilenerek sular altında kalacak. Günümüzde 500 milyon insanın yiyecek, korunma ve gelir ihtiyacını karşılayan aynı zamanda diğer canlılar için de besin ve barınak oluşturan mercan resiflerinin tamamı yok olacak.

Dünya üzerindeki sığ mercan resiflerinin yarısı çoktan yok oldu. Geri kalanlar da önümüzdeki birkaç on yıl içinde yok olabilirler!

1,5°C'lik bir artış türlerin neslinin tükenme riskini beraberinde getirirken, buza bel bağlayan hayvanlar için de ciddi ve ağır sonuçlar göstermektedir.

Gezegelimizin sağlığı, insanlık ve tüm canlılar için hayati bir önem taşımaktadır. Bizler dünyanın kaynaklarını bilinçsiz ve

sorumsuzca tüketemeyiz. Doğanın da diğer canlıların da yaşam haklarına ve alanlarına duyarlı çevre ve gezegen merkezli bir yaklaşımı benimsemeli ve dünyamıza zarar veren emisyonların azaltılmasında birlik olmalıyız.

Çünkü gidebileceğimiz başka bir gezegen yok!..

SABIHA EBCİM / Okyanus Kolejleri
Ortaokul Ana Bölüm Başkanı

Çevre Okuryazarlığı Nedir?

Çevre okuryazarlığı, bireyin parçası olduğu ekosisteme dair kavrayışını geliştirmek; böylece hem doğa hem de toplum ve gelecek kuşaklar için sorumlu tercihler yapabilecek bilgilerle donatılması olarak tanımlanıyor.

Böyle bir bilgi donanımının olmazsa olmaz becerileri ise:

- Yeterli düzeyde bilimsel veri,
- Eleştirel düşünme becerisi,
- Bireysel sorumluluk duygusu,
- Stratejik düşünme becerisi,
- Karar alabilme ve uygulamaya geçirebilme cesaretini içeriyor.

Öte yandan çevre okuryazarlığı bir vatandaşlık boyutu da içeriyor. Bu nedenle bireylerin sosyal hak ve sorumlulukları konularında da bilinçlenmeleri önemlidir.

Bir başka deyişle çevre okuryazarlığı programları gençlere tek bir "doğruyu" ezberletmeyi amaçlamıyor. Bunun yerine, hedef her bireyin karşılaştığı durumla ilgili bilgi toplayacak, bu bilgiyi doğru yorumlayacak ve sorunu doğru bir şekilde çözebilecek beceri kazandırmaktır. Yani çevre okuryazarlık eğitimleri çözüm ve harekete geçme içeriyor. Bunu yapabilmek için de öğrencilere analizin yanı sıra doğru tepkiyi vermenin yollarının da anlatılması önemlidir.

Önemli olan kaygı değil, sorumluluk hissettirmektir.

Çevre okuryazarlığı kazandırmayı hedefleyen eğitimcilerin –özellikle de küçük yaştaki öğrencilerle çalışanların- dikkat etmesi gereken noktalardan birisi öğrencilerin endişelenmesini engellemektir. Özellikle iklim kriziyle ilgili gelecek senaryolarının abartarak anlatılması öğrencilerin korkmalarına ya da kendilerini değişime katkısı bulunamayacak kadar çaresiz hissetmelerine neden olabilir.

Dünya Eğitimlere Başladı!

Peki, Dünyada bu konuda neler yapılıyor? Örneğin; ABD’de kurulan Çevre Okuryazarlığı Konseyi, Ulusal Fen Bilimleri Öğretmenleri Derneğiyle işbirliği yaparak çok sayıda ders programının tasarlanmasını sağladı. Küçük sınıflardan ve giriş konularından başlayarak ilerleyen ders müfredatlarına Çevre Okuryazarlığı Konseyi’nin web sayfasından ulaşabilirsiniz.

Bir sivil toplum kuruluşu olan Grassroots Derneği ise, çevresel değişimin insan sağlığı üzerindeki olumsuz etkileri konusunda eğitim veriyor. Dernek şimdilerde bölge okullarda uygulamaya konan çevresel okuryazarlık dersleri geliştiriyor. The Safe Lawn Flag adlı program, tarım ilaçlarının insan sağlığı üzerindeki olumsuz etkilerini öğrencilere anlatıyor. Derneğin kurucusu Patti Wood, **“Çocuklara gündelik hayatlarının, basit sıradan kararlarının bile çevre üzerinde ne kadar büyük etkileri olduğunu göstermeye çalışıyoruz.”** diyor. “Sifonu fazla çekmek, çaydanlıkta uzun uzun kaynayan su, küçük mesafeler için arabayı kullanmak gibi hemen her kararımızın çevre üzerinde etkileri var. Çoğu zaman bu etkiler negatif.”

Rachel Carson, 1940

Çevre eğitimi dendiğinde Rachel Carson’ın adından söz etmeden olmaz. Çevre eğitiminin gerekliliğinden ilk kez 1956 yılında söz eden bu konuda uzun yıllar boyunca çaba gösteren Carson, çevresel okuryazarlık eğitimlerinden de ilk söz edenlerden.

Carson’ının 1962 yılında yayınlanan Sessiz Bahar adlı tanınmış eserinin 1970 yılından bu yana Dünya Günü’nün de kutlanmasına öncülük yaptığını belirtelim. Dünya Günü kutlamaları ve bu hafta boyunca verilen eğitimler de çevre eğitimi programlarının ilkleri arasında yer alıyor.

Çevre Okuryazarlığı Neden Önemlidir?

Çevre her zamankinden çok daha fazla gündemimizde. Belki de tarihinde ilk kez, modern insan kendi konforlu tercihlerinin ekosistem üzerindeki etkileriyle yüzleşiyor; gelecek kuşaklar için endişe duyuyor ve harekete geçmeye çalışıyor.

Bununla birlikte çevreye dönük bir bilinç ve farkındalığın toplumların büyük bölümünde yerleşmesi için uzun bir yol kat etmek zorundayız. İçinde yaşadığımız dünyanın ve doğal hayatın büyük dengesinin gelecek kuşaklara doğru bir şekilde anlatılması şimdi belki de herkesten çok eğitimcilerin sorumluluğudur.

Öğrencilerimize iklim değişikliğiyle ilgili neyi, nasıl ne kadar anlatmalıyız? Hangi örnekleri vermeliyiz? Yaşanan doğa olaylarını, yakın çevrelerindeki değişiklikleri nasıl yorumlamalı, nasıl duyarlılıklar geliştirmeliyiz?

Bu sorular çevre ve iklim krizi konularında öğrencilerini eğitmek için yola çıkan öğretmenlerin akıllarından geçen sorulardan sadece bir kaçı. Çünkü öğretmenler derslerde konuya “değinererek” ya da öğrencilere hayatlarından uzak

örnekler vererek bir farkındalık yaratamayacaklarını biliyorlar. Bir başka deyişle, öğrencilerde iz bırakacak ve onları harekete geçirecek bir eğitimin pek çok duyarlılığı aynı anda içermesi gerekiyor.

Hayata Dair Sorular Sormak

Bunu sağlamak için de öğrencilere aktarılacak bilgilerin aktarılan teorilerden daha gerçek, daha hayata değer bilgiler içermesi gerekiyor. Örneğin; öğrencilerin kuzey kutbunda buzulların eridiği değil, buzulların **neden** eridiğini; çöp ayrımının önemini değil, yaşadıkları şehirde **neden kompost yapılmadığını**; küresel ısınmanın ne olduğunu değil, **enerji politikalarıyla arasında nasıl bir bağ** olduğunu bilmeleri gerekiyor.

Yani çevre eğitiminin ansiklopedik bilgilerin ezberlenmesi olarak değil; kişinin gözlem yapabilmesi, neden sonuç ilişkileri üzerine düşünebilmesi, bilimsel verileri gözden geçirebilmesi ve harekete geçebilmesi gerekiyor.

KAYNAKÇA

- www.enviroliteracy.org
- www.yuva.org.tr/iklimblog